

Вітківська Світлана Степанівна, *головний спеціаліст сектору контролю за правильністю призначення та виплати пенсій Тереховлянської районної державної адміністрації*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАДАННЯ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ В УКРАЇНІ

Трансформація економіки України в соціально-орієнтоване ринкове господарство залежить від ефективної реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення. Стратегічним напрямом розвитку системи соціального захисту населення в Україні, особливо його малозабезпечених верств, є подальше поглиблення адресності соціальної допомоги, тобто спрямування фінансових ресурсів держави на підтримку лише тих, хто її дійсно потребує.

У нашій державі система соціального захисту перебуває на стадії реформування на шляху до оптимального поєднання універсальності та адресності, забезпечення реального подолання негативних соціальних явищ у суспільстві.

Аналізуючи реальну ситуацію у сфері надання соціальної допомоги за рахунок бюджетних коштів, можна зробити наступні висновки:

– чинне законодавство передбачає надто багато випадків, коли прийняття того чи іншого рішення залежить від суб'єктивного рішення чиновника, що породжує значні можливості для розвитку корупції;

– діюча система соціальних виплат передбачає надання значної кількості допомог і компенсацій, які, суттєво не впливаючи практично на матеріальне становище одержувачів, призводять до розпорошення та марного витрачання значних бюджетних коштів;

– недостатньо налагоджена співпраця соціальних інспекторів територіальних органів Міністерства соціальної політики України з іншими органами виконавчої влади призводить до зниження ефективності їх діяльності щодо виявлення фактів порушення чинного законодавства з питань надання допомоги;

– орієнтація на посилення адресності соціальної допомоги, зростання значення суб'єктивної думки соціального інспектора при її призначенні загрожує розростанням «соціальної бюрократії»;

– недостатній рівень стимулювання працівників територіальних органів Міністерства соціальної політики України, що в окремих випадках призводить до формального виконання своїх посадових обов'язків;

– недостатнє фінансування потреби у коштах на виплату соціальної допомоги призводить до виникнення значних обсягів заборгованості, що вимагає від територіальних органів Міністерства соціальної політики України концентрації зусиль для її погашення;

– орієнтація, в основному, на «подолання» бідності, а не на її попередження шляхом активної соціальної політики, сприяння зайнятості, розвитку бізнесу.

Як правило, програми соціальної допомоги не охоплюють на 100% контингент населення, на який вони спрямовані, будь-якій програмі притаманні

помилки «включення» та «виключення». Дані обстежень умов життя домогосподарств України свідчать про надто низький рівень охоплення бідного населення програмою адресної соціальної допомоги з малозабезпеченості (на сьогодні серед населення, яке визначене бідним за відносним критерієм, лише 10% отримують адресну допомогу з малозабезпеченості, а серед населення, що має сукупні доходи нижче межі, яка дає право на отримання допомоги – 23%). Існуюча ситуація зумовлюється такими чинниками: недоліками у методиці визначення сукупного доходу сім'ї для надання соціальної допомоги; великими обсягами «тіньової» зайнятості (і відповідно – «тіньового» доходу), що є причиною високого ступеня невідповідності реальним тих доходів, які зазначені у довідках, що надають в органи соціального захисту особи, які претендують на отримання допомоги; психологічними настановами населення на отримання допомоги від держави (соціальний патерналізм); відсутністю ефективної системи контролю за повнотою і достовірністю даних про добробут сім'ї, а також дієвої системи відповідальності за надання недостовірної інформації з боку претендентів на отримання допомоги.

Для розв'язання окреслених проблем з метою підвищення ефективності системи соціальних виплат за рахунок бюджетних коштів та забезпечення належного захисту інтересів малоза-

безпечених громадян вважаємо за доцільне:

- активізувати роботу над усунення надмірного суб'єктивного фактора в процесі надання соціальних допомог, що сприятиме ліквідації підстав для процвітання корупції;

- ліквідувати низку соціальних виплат, що не ведуть до значного підвищення матеріального добробуту реципієнтів, але вимагають значних обсягів фінансування;

- розширити права соціальних інспекторів щодо можливості проведення перевірок матеріального становища реципієнтів соціальної допомоги непрямыми методами контролю;

- передбачити накладання штрафних санкцій на осіб, що подають недостовірну інформацію про доходи та власний майновий стан;

- забезпечити безперебійне фінансування потреби у коштах на виплату соціальної допомоги;

- забезпечити перехід до використання банківської системи перерахування коштів на надання адресної грошової допомоги замість поштових переказів, що сприятиме економії бюджетних коштів;

- прискорити перехід від практики надання соціальних пільг до системи адресної соціальної допомоги.

Враховання зазначених пропозицій, на нашу думку, дасть змогу покращити надання соціальних допомог населенню.